

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، سال هشتم، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۰، شماره پیاپی ۱۵

بررسی ویژگی‌ها و ابعاد رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد در برنامه‌ریزی شهری: یک مطالعه مروری نظام‌مند

اسماعیل کلاته رحمانی^۱ (دانشجوی دکتری شهرسازی، واحد کرمان دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران)

rahmani.abs@gmail.com

کوروش افضلی (دانشیار گروه شهرسازی، واحد کرمان دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران، نویسنده مسئول)

kkafzali1@gmail.com

جواد معین الدینی (دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد کرمان دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران)

javadmoinaddini@gmail.com

تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۵/۰۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۰۶

صص ۸۰-۶۵

چکیده

یکی از پر کاربردترین روش‌های تحقیق در میان روش‌های کیفی، روش نظریه داده بنیاد بوده که دارای رویکردهای مختلف روش‌شناسی است. هدف این مقاله بررسی رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد و بیان شباهت‌ها، تفاوت‌ها، ویژگی‌ها و ابعاد هر کدام از آنها، به منظور شفافیت هرچه بیشتر در استفاده از این روش در برنامه‌ریزی شهری است. در این مقاله با مروری نظام‌مند، به بررسی پژوهش‌های چاپ شده در سال ۲۰۲۰ میلادی به زبان انگلیسی در زمینه استفاده از نظریه داده بنیاد در برنامه‌ریزی شهری، اقدام شده است. از این رو، "برنامه‌ریزی شهری به اضافه نظریه داده بنیاد" به عنوان کلیدواژه‌ای برای جستجو تعیین شد. در مجموع ۱۱۶ پژوهش شناسایی شد که از این میان ۱۲ پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که در بررسی پژوهش‌های انتخاب شده، ۴ رویکرد اصلی از نظریه داده بنیاد و ویژگی‌های مرتبط با هر کدام با عناوین رویکرد نظریه داده بنیاد اولیه، گلا سرین، استراوو سین و رویکرد نظریه داده بنیاد برساختی شناسایی شد، که از سمت پژوهشگران مورد استفاده قرار گرفته است. نتیجه تحقیق نشان داد که برنامه‌ریزان شهری در استفاده از نظریه داده بنیاد نیازمند توجه بیشتر به رعایت نمونه‌گیری نظری، اشباع نظری، نوشتن یادداشت‌های تحلیلی هستند. همچنین آگاهی از تفاوت‌های رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد از جمله بنیان فلسفی و تأکیدات نظری به ارائه نتایج بهتر در استفاده از نظریه داده بنیاد منجر می‌شود.

کلیدواژه‌ها: برنامه‌ریزی شهری، تحقیق کیفی، رویکردهای نظریه داده بنیاد، مرور نظام‌مند، نظریه داده بنیاد

۱. مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان "تحلیل فرآیند مشارکت اجتماعی در جهت دستیابی به الگویی برای برنامه‌ریزی راهبردی توسعه محله‌ای (مطالعه موردی: محله سرشور شهر مشهد)" می‌باشد که با روش نظریه داده بنیاد انجام شده است.

۱. مقدمه

نظریه داده بنیاد^۱ روشی برای تولید نظریه از مجموعه‌ای داده‌های کیفی است که به صورت "کشف نظریه از داده‌ها" تعریف می‌شود. این روش برای جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها از یک روند سیستماتیک استفاده می‌کند. در این روش به جای تأیید یک نظریه، محقق به دنبال توسعه یک نظریه، بر مبنای جمع‌آوری استقرایی داده است. داده‌ها از تجربه زیستن مردم با روش‌های علمی جمع‌آوری می‌شود. نظریه داده بنیاد در راستای خشی نمودن کلیشه‌ها و باورهای محققین و جلوگیری از بروز خطای تأیید^۲ بر بی‌طرفی محقق تأکید کرده و در این روش محقق تلاشی برای تأیید یا رد ایده‌های خود ندارد (بابایی و زمانی، ۲۰۲۰، ص. ۱). علی‌رغم محبوبیت و استفاده فراوان از نظریه داده بنیاد در علوم اجتماعی، این روش در ادبیات برنامه‌ریزی شهری نسبتاً ناآشنا است (جایاکودی^۳ و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۲). اما در سال‌های اخیر استفاده از نظریه داده بنیاد در رشته‌های مرتبط با ساخت محیط به خصوص برنامه‌ریزی و طراحی شهری افزایش چشم‌گیری داشته است (بابایی و زمانی، ۲۰۲۰، ص. ۲). این روش دارای پتانسیل قوی برای استخراج مفاهیم از داده‌های جمع‌آوری شده در ارتباط با پدیده‌های پیچیده شهری است (آلن^۴ و داوی^۵، ۲۰۱۸، ص. ۲). با این حال تحقیقات چندانی بر روی استفاده صحیح از رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد در رشته برنامه‌ریزی شهری صورت نگرفته است. از این رو در این مقاله بر آنیم تا با بررسی رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد در مطالعات شهری ابعاد و ویژگی‌های این روش تحقیق کیفی را برای کاربری بهتر در برنامه‌ریزی شهری، شناسایی نماییم.

نظریه داده بنیاد، در ابتدا توسط گلاسر^۶ و استراوس^۷ در سال ۱۹۶۷ معرفی و توسعه پیدا نموده است. ابداع این روش واکنشی به سلطه روش‌های فرضیه-استقرایی مورد استفاده در تولید نظریه‌ها در تحقیقات اجتماعی دهه ۱۹۶۰ میلادی بود (گلاسر و استراوس، ۱۹۶۷، ص. ۳۰). در تضاد و تقابل با تأیید نظریه‌ها فقط از راه روش‌های کمی، این دو نظریه پرداز پیشنهاد مجموعه‌ای از روش‌های کیفی برای استخراج نظریه‌های استقرایی از داده را دادند (تورنبرگ^۸، ۲۰۱۲، ص. ۵). به نسخه اولیه نظریه داده بنیاد که توسط گلاسر و استراوس ایجاد شد، نسخه اصلی (اولیه) نظریه داده بنیاد گفته می‌شود (لامبرت^۹، ۲۰۱۹، ص. ۱۰). نسخه اولیه نظریه داده بنیاد که توسط گلاسر و استراوس معرفی شد، بر عینیت و واقعیت خارج از فرد و عمل پژوهشگر به عنوان یک مشاهده کننده بی‌طرف تأکید داشت. تولید نظریه در

1. Grounded Theory
2. Confirmation bias
3. Jayakody
4. Allen
5. Davey
6. Glaser
7. Strauss
8. Thornberg
9. Lambert

این رویکرد مبتنی بر داده‌های تجربی به جای جستجوی ادبیات نظری است. ادبیات تحقیق در ابتدا نادیده گرفته شده ولی محقق با ذهنی باز در انتهای تحقیق به مرور آن می‌پردازد (ون حمید^۱ و همکاران، ۲۰۱۲، ص. ۶۶۷). هیچ‌گونه سیستم کدگذاری خاصی در این رویکرد معرفی نمی‌شود. بعد از این همکاری، در اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی، دو نظریه‌پرداز بنیان‌گذار نظریه داده‌بنیاد مسیره‌های مختلفی را در پیش گرفته، دو نسخه متمایز از نظریه داده‌بنیاد ایجاد شد. نسخه گلاسرین^۲ (در مطالعات گلاسر در سال‌های ۱۹۷۸، ۱۹۹۲، ۱۹۹۸) و نسخه استراوسین^۳ (در مطالعات استراوس در سال‌های ۱۹۸۷، و مطالعات استراوس و کوربین^۴ در سال‌های ۱۹۹۰، ۱۹۹۸). نسخه چهارمی از نظریه داده‌بنیاد تحت عنوان نظریه داده‌بنیاد برساختی توسط چارمز^۵ (در مطالعات ایشان طی سال‌های ۲۰۰۰، ۲۰۰۶، ۲۰۰۸ و ۲۰۰۹) ایجاد و توسعه پیدا نمود که دسته‌ای از پژوهشگران از این نسخه از نظریه داده‌بنیاد در پژوهش‌های خود استفاده نموده‌اند (برایان^۶، ۲۰۰۲؛ ص. ۱۰ و مایلز^۷، بونر^۸ و فرانسیس^۹، ۲۰۰۶، ص. ۱۱). این سه نسخه از نظریه داده‌بنیاد را می‌توان بدین صورت تعریف نمود: الف- نظریه داده‌بنیاد گلیرین: در این رویکرد، نظریه داده‌بنیاد یک روش کلی تجزیه و تحلیل مرتبط با جمع‌آوری داده‌ها تعریف شده که برای تولید نظریه‌ای استقرایی برای محدوده‌ای خاص استفاده می‌شود. در این رویکرد همچنان تأکید بر روی عینیت، واقعیت خارجی و بی‌طرف بودن مشاهده‌کننده بوده که در آن گلاسر پیشنهاد می‌کند پژوهشگر به صورت کلی ادبیات نظری، نظریه‌ها و مدل‌های مفهومی پیشین را نادیده گرفته و ادبیات نظری در طول تحلیل‌ها جمع‌آوری شود (گلاسر، ۱۹۹۲، ص. ۱۶). تحلیل داده‌ها با توجه به سیستم کدگذاری کدگذاری باز، انتخابی و نظری صورت می‌گیرد. ب- نظریه داده‌بنیاد استراوسین: این رویکرد حاصل مطالعات استراوس و کوربین بوده که گاهی به رویکرد سیستماتیک نیز معروف است که از مجموعه روش‌های منظم برای توسعه نظریه مبتنی بر استقراء در مورد یک پدیده استفاده می‌کند. در این رویکرد تأکید بر روی بی‌طرفی مشاهده‌کننده (پژوهشگر) و رویه‌های فنی بوده که بر فرایند و تکنیک‌های عملی پژوهش تأکید بیشتری می‌شود (استراوس و کوربین، ۱۹۹۰، ص. ۲۳). در این رویکرد از ادبیات نظری برای فرموله کردن سوالات تحقیق و نمونه‌گیری استفاده شده و سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی برای دستیابی به نظریه توسعه می‌شود. بعد از کدگذاری باز، کدگذاری محوری از ارتباط پدیده محوری با پیامدها و شروط علی، زمینه‌ای و مداخله‌ای تولید شده و در انتها کدگذاری گزینشی انجام می‌شود (کراسول^{۱۰}، ۲۰۱۲، ص. ۲۲) ج- نظریه داده‌بنیاد برساختی: ابداع‌کننده این رویکرد چارمز درباره آن می‌گوید: این رویکرد مبتنی بر دیدگاه برساختگرایی است که بر عملگرایی و ساختگرایی معاصر

1. Wan hamid
2. Glaserian
3. Straussian
4. Corbin
5. Charmaz
6. Bryant
7. mills
8. Bonner
9. Francis
10. Creswell

تأکید دارد (چارمز، ۲۰۰۶، ص. ۷). در این رویکرد داده و تحلیل هر دو از طریق تجارب به اشتراک گذاشته شده و ارتباط با مشارکت کنندگان در تحقیق بدست می‌آید. ادبیات نظری و به خصوص مطالعات محقق و خود محقق بخشی از فرآیند تحقیق هستند. در این رویکرد کدگذاری به صورت کدگذاری اولیه، کدگذاری متمرکز و کدگذاری نظری صورت می‌گیرد (ون حمید و همکاران، ۲۰۱۲، ص. ۶۶۷). به غیر از این چهار نسخه از روش نظریه داده بنیاد، تعداد دیگری از نمونه‌های متاخر توسعه نظریه داده بنیاد توسط نظریه پردازان ایجاد و ارائه شده است که در این مقاله به آنها پرداخته نمی‌شود. تمامی رویکردهای چهارگانه نظریه داده بنیاد، که در بالا ذکر شد، در ۷ اصل کلیدی مشترک هستند. ۱- تحلیل، جمع‌آوری و ساخت همزمان داده، ۲- کدگذاری چند لایه داده‌ها، ۳- مقایسه مستمر داده‌ها، ۴- شرح‌واره نویسی^۱، ۵- نمونه‌گیری نظری، ۶- اشیاء نظری داده‌ها، ۷- ادغام چارچوب مفهومی تولید شده با مبانی نظری پیشین (زمانی و بابایی، ۲۰۲۰، ص. ۲۳، چارمز، ۲۰۱۷، ص. ۳؛ مورس^۲، ۲۰۱۶؛ گاست^۳ و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۳؛ فرانسیس و همکاران، ۲۰۱۰؛ سیم^۴ و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۱، خاکی، ۱۳۹۶، ص. ۱۸۴؛ استراوس و کوربین، ۱۹۹۰، ص. ۹).

برای استفاده درست از روش نظریه داده بنیاد ضرورت توجه به تفاوت‌های رویکردهای مختلف این روش حائز اهمیت است، تفاوت‌های رویکردهای چهارگانه نظریه داده بنیاد را می‌توان در ۴ محور اصلی جستجو کرد: ۱- تمایز فلسفی: تعدادی از پژوهشگران به بیان تفاوت‌های ذاتی میان انواع نظریه‌های داده بنیاد پرداخته‌اند. به عنوان مثال راپسین و پرنسکنی با مطرح کردن این سوال که گونه‌های مختلف نظریه داده بنیاد، نسخه‌های متفاوت یک روش هستند یا روش‌هایی متفاوت؟ (راپسین^۵ و پرنسکنی^۶، ۲۰۱۰، ص. ۱۰). به ذات و ماهیت انواع رویکردهای نظریه داده بنیاد پرداخته است. در مطالعه‌ای دیگر تقی پور با دسته بندی انواع رویکردهای نظریه داده بنیاد به دو رویکرد عینی‌گرا و رویکرد برساخت‌گرا، رویکردهای عینی‌گرا را ناشی از دیدگاه فلسفه پوزیتیویست دانسته و رویکردهای برساخت‌گرا را ناشی از فلسفه تفسیرگرایی (تقی پور، ۲۰۱۴، ص. ۵). ۲- استفاده از مبانی نظری: در نظریه داده بنیاد اولیه از بررسی مبانی نظری در ابتدا شروع کار پرهیز شده و محقق با ذهن باز به بازنگری آن در انتهای کار می‌پردازد (گلاسر و استراوس، ۱۹۶۷، ص. ۳۰). در نظریه داده بنیاد گلاسرین محققین باید در شروع تحقیق مبانی نظری، سایر نظریه‌های پیشین و چهارچوب‌های مفهومی را نادیده بگیرد. اما مبانی نظری می‌تواند در طول جمع‌آوری داده به بخشی از تحقیق تبدیل شود و حجم قابل توجهی از داده‌ها به صورت حساسیت نظری مورد استفاده قرار می‌گیرد (گلاسر، ۱۹۹۲، ص. ۳) در نظریه داده بنیاد استراوسین از مبانی نظری برای فرموله کردن سؤالات، ساخت پروتکل مصاحبه

1. Memo writing
2. Morse
3. Guest
4. Sim
5. Rupsiene
6. Pranskuniene

و تو سعه نمونه‌گیری نظری استفاده می‌شود (استراوس و کوربین، ۱۹۹۸، ص. ۲۲۲). در نظریه داده بنیاد بر ساختی استفاده از مبانی نظری مورد قبول بوده و محدودیتی ندارد. مطالعات گذشته و حال محقق در قالب مفهومی به نام نقش محقق در ساخت نظریه نقش دارد (ون حمید و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۱۷). ۳- سیستم کدگذاری: در بررسی مبانی نظری مشخص شد که در نظریه داده بنیاد اولیه هیچ‌گونه روش خاصی برای کدبندی و دسته‌بندی کدها معرفی نشده و محقق آزاد به تحلیل و کدگذاری است و تنها بر مقایسه مستمر کدها تأکید شده است (ون حمید و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۱۸) در نظریه داده بنیاد گلاسرین دو نوع کد مطرح شده است، کدگذاری ذاتی و کدگذاری نظری که کدگذاری ذاتی به دو بخش کدگذاری باز و کدگذاری انتخابی تقسیم می‌شود. در نظریه داده بنیاد استراوسین بر سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی تأکید شده است. در نظریه داده بنیاد برساختی کدگذاری در چهار مرحله تعریف شده است، کدگذاری اولیه، کدگذاری متمرکز، کدگذاری نظری و شرح‌واره نویسی (همان). ۴- تأکیدات نظری: نظریه داده بنیاد اولیه و نظریه داده بنیاد گلاسرین هر دو بر ظهور نظریه از دل داده‌های عینی و مصاحبه‌ها تأکید دارند و مدل خاصی را برای نمایش نظریه ارائه نمی‌دهند (همان)، اما در نظریه داده بنیاد استراوسین، بر مدلی با ۳ عنصر تأکید می‌شود. این عناصر شامل ۱- شروط، ۲- اقدامات-تعاملات و ۳- پیامدها/نتایج می‌باشد (کوربین و استراوس، ۲۰۱۴، ص. ۱۷۶). تأکید نظری مدل برساختی اما بر تعامل محقق با موضع تحقیق، شرکت‌کنندگان در تحقیق و تجربه مشترک میان ایشان است و بسیار بهتر است که محقق در زمینه مورد پژوهش دارای تجربه، مطالعه و پیش زمینه باشد چرا که داشتن این موارد به ظهور نظریه دقیق‌تر می‌انجامد (ون حمید و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۱۹). این مقاله که با هدف استفاده مناسب پژوهشگران حوزه برنامه‌ریزی شهری از نظریه داده بنیاد به بررسی ویژگی‌های رویکردهای مختلف این روش پرداخته در پی پاسخ‌گویی به این سوال است که نقاط اشتراک و افتراق رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد در برنامه‌ریزی شهری چیست؟

۲. متدولوژی

این مقاله، مروری نظام‌مند بر روی پژوهش‌های انجام شده در زمینه رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد در برنامه‌ریزی شهری است. به این منظور ۴ پایگاه علمی که مقالات و پژوهش‌های معتبر رشته برنامه‌ریزی شهری را منتشر می‌نمایند، انتخاب شدند. این پایگاه‌های علمی به ترتیب ساینس دایرکت^۱، سیج^۲، ریجستجوگیت^۳، اسپرینگر^۴ هستند که امکان دسترسی به مقالات منتشر شده در نشریه‌های معتبری نظیر الزویر^۵، اسپرینگ^۶، تیلوراندفرانسیس^۷ و...

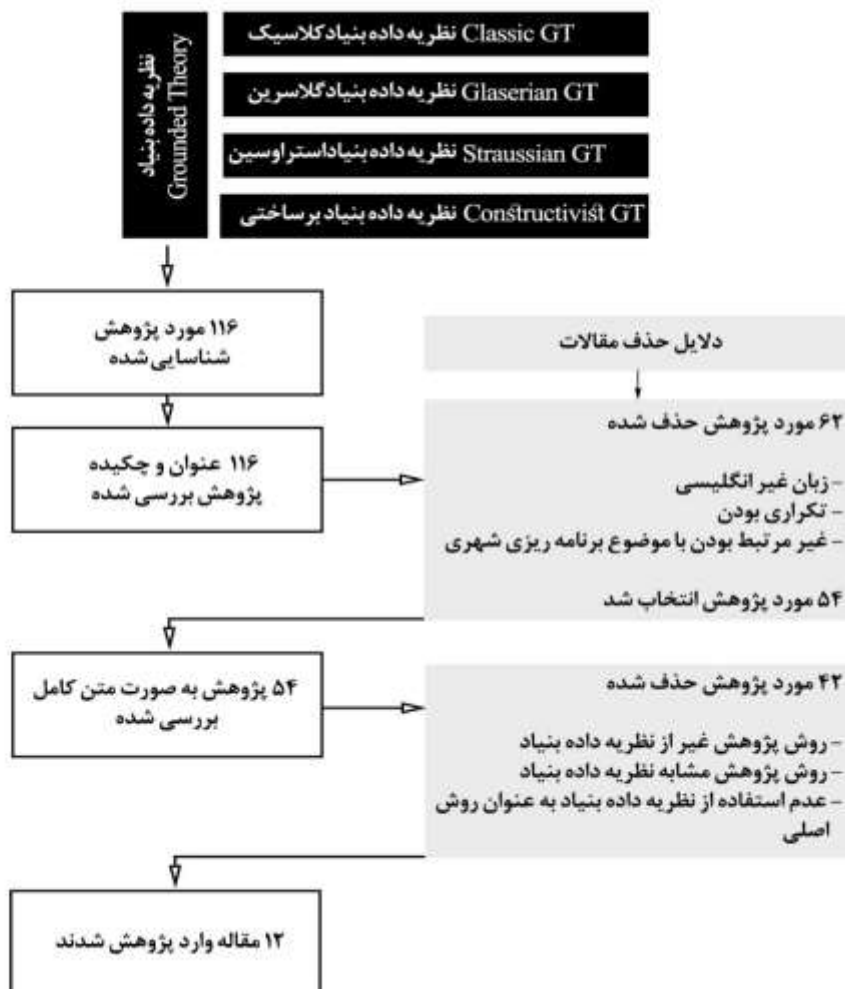
1. Sciencedirect
2. Sage
3. Researchgate
4. Springer
5. Elsevier
6. Spring
7. Taylor % Francis

را فراهم می‌کنند. همچنین از دو موتور جستجوی مقاله تحت عنوان کوگل اسکولار^۱ و سمتیک اسکولار^۲ استفاده شده است. علاوه بر این، برای تهیه متن کامل مقالات از دو سایت داخلی به نشانی iranpaper.ir و سایت gigalibrary.org استفاده گردید. بازه زمانی برای جستجو مقالات محدود به سال میلادی ۲۰۲۰ تعیین شد. در جستجوی این مقاله‌ها از کلید واژه "برنامه‌ریزی شهری + نظریه داده بنیاد"^۳ استفاده شد. نتیجه جستجوی این کلید واژگان به پژوهش‌هایی ختم می‌شود که موضوع در ارتباط با برنامه‌ریزی شهری است و با روش نظریه داده بنیاد کار شده‌اند. به منظور هرچه محدودتر کردن نتایج جستجو و حذف نتایج نامرتبط در حوزه پزشکی، تعلیم و تربیت و تجارت، کلماتی از قبیل پرستار، دارو، کامپیوتر، تجارت، معلم، سلامت با قرار دادن علامت متنها برای هر کدام از این کلمات در انتهای کلیدواژه در قسمت جستجو، نتایج مرتبط با این کلمات از جستجو حذف شدند. نتیجه این جستجو تعداد ۱۱۶ مقاله می‌باشد. بعد از مرور عناوین نتایج، مقالات غیر انگلیسی، موارد تکراری، مطالعات غیر علمی نظیر مرور کتاب‌ها و همچنین مقالات مرتبط با رشته‌های نزدیک به برنامه‌ریزی شهری نظیر معماری، اقتصاد، ساخت و ساز صنعتی از نتایج حذف شد. در ادامه به مرور چکیده مقالات باقی‌مانده پرداخته شد. این مقالات با موضوعات مرتبط با برنامه‌ریزی شهری و روش نظریه داده بنیاد مورد بررسی قرار گرفت. در این بررسی فقط مقالاتی که از روش نظریه داده بنیاد به عنوان روش و یا روش‌شناسی تحقیق استفاده نموده بودند، انتخاب و متن کامل آن‌ها بدست آمد. فرآیند حذف مقالات با مقالاتی که از روش‌هایی مشابه/تأثیرپذیرفته از روش نظریه داده بنیاد و مقالاتی که به توصیف نظریه داده بنیاد در برنامه‌ریزی شهری و استفاده از آن در برنامه‌ریزی شهری پرداخته بود، ادامه یافت. از این رو می‌توان شاخصه‌های ورود مقاله به مطالعه حاضر را ۱- مقالات با زبان انگلیسی، ۲- مقالات منتشر شده در بازه زمانی سال ۲۰۲۰، ۳- مقالات مرتبط با برنامه‌ریزی شهری و ۴- مقالاتی که از روش نظریه داده بنیاد به عنوان روش مقاله استفاده نموده‌اند، معرفی نمود.

برای استخراج داده از پژوهش‌های انتخاب شده، فرم استخراج داده‌ای طراحی شد که مطالعات صورت گرفته را بر اساس ۷ معیار بررسی می‌نماید. این ۷ معیار شامل موارد زیر است. ۱- ناشر/مجله/پایگاه علمی، ۲- عنوان، ۳- نویسنده/نویسندگان، ۴- رویکرد مورد استفاده (منظور از این بخش رویکردهای چهارگانه به نظریه داده بنیاد شامل نظریه داده بنیاد اولیه- نظریه داده بنیاد استراوسین- نظریه داده بنیاد گل‌سیرین- نظریه داده بنیاد بر ساختی است)، ۵- ابزار گردآوری داده، ۶- نحوه کدگذاری و، ۷- نتایج مرتبط با روش (منظور از این فیلد نحوه ارائه نتایج حاصل از کدگذاری است که ممکن است به صورت صرف دسته‌ای از کدها، نظریه اولیه یا محلی و نظریه عمومی باشد).

1. Google Scholar
2. Semantic Scholar
3. Urban planning + grounded theory

پایگاه‌های داده و موتور جستجوی مقاله (ScienceDirect, ResearchGate, SAGA, Link.Springer)

شکل ۱. نتایج جستجو انجام شده در پایگاه‌های داده در سال ۲۰۲۰

۳. یافته‌ها

با توجه به ملاحظات روش شناختی این مقاله، در پی جستجو کلیدواژه محدود به سال ۲۰۲۰ و نتایج بدست آمده دوازده مقاله به پژوهش راه پیدا نموده است. پژوهش‌های بررسی شده در ۶ کشور مختلف انجام شده است. در این راستا ۵ مطالعه در ایران، ۳ مطالعه در چین انجام شده است و سهم هر کدام از کشورهای آلمان، انگلستان، اکوادور و مصر ۱ مطالعه، بوده است. از میان دوازده مطالعه بررسی شده ۴ مطالعه (۳۳٪/۳) از روش نظریه داده بنیاد به عنوان روش تحقیق یاد کرده‌اند. ۴ مطالعه (۳۳٪/۳) از روش داده بنیاد به عنوان یک رویکرد کیفی یاد نموده و همچنین ۲ مطالعه (۱۶٪/۶) از این روش به عنوان روش‌شناسی تحقیق و ۲ مطالعه (۱۶٪/۶) این روش را به عنوان تکنیکی برای کدگذاری و تحلیل داده معرفی نموده‌اند.

در ادامه بررسی بر روی رویکرد مورد استفاده در ارتباط با انواع رویکردهای نظریه داده بنیاد، مشخص شد که ۵ مطالعه (۶۱٪) به هیچ نوع رویکردی از نظریه داده بنیاد اشاره نکرده و در بخش روش شناسی تحقیق، روش مورد استفاده را نظریه داده بنیاد عنوان کرده‌اند. ۴ مطالعه (۳۳٪) رویکرد مورد استفاده خود را نظریه داده بنیاد استراوسین معرفی کرده و یا عنوان داشته‌اند که مطالعه بر مبنای قرائت استراوس و کوربین از نظریه داده بنیاد انجام می‌شود. تعداد مطالعه ۱ (۸٪) از رویکرد گلاسرین، ۱ مطالعه (۸٪) از رویکرد برساختی و ۱ مطالعه (۸٪) از رویکرد نظریه داده بنیاد اولیه استفاده نموده‌اند.

در زمینه نوع نمونه‌گیری از دوازده مطالعه بررسی شده تعداد ۹ مطالعه (۷۵٪) از نمونه‌گیری نظری و تعداد ۱ مطالعه (۸٪) از نمونه‌گیری گلوله برفی و تعداد ۱ مطالعه (۸٪) از روش مدت زمان مشخص برای ضبط فیلم و تعداد ۱ مطالعه (۸٪) از نمونه‌گیری هدفمند استفاده نموده است. در زمینه ابزار جمع‌آوری داده نیز می‌توان عنوان داشت که ۴ مطالعه (۳۳٪) از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، ۵ مطالعه (۶۱٪) از مصاحبه عمیق، تعداد ۲ مطالعه (۱۶٪) از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته عمیق و تعداد ۱ مطالعه (۸٪) از مشاهده استفاده نموده است.

در تحقیقات کیفی و به خصوص تحقیقات مبتنی بر نظریه داده بنیاد و انواع آن، حجم نمونه کافی در حین تحقیق و از طریق مفهومی به نام اشباع نظری تعیین می‌شود (خاکی، ۱۳۹۶، ص. ۱۸۴). این بدان معنی است که با در نظر گرفتن تعدادی نمونه اولیه و مصاحبه با ایشان و تحلیل هم زمان و استخراج داده در هر مرحله به تعداد افراد افزوده می‌شود؛ افزودن به تعداد نمونه‌ها ادامه می‌باید تا زمانی که دیگر داده و ویژگی جدیدی ظهور نکند (گاست^۱ و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۳). در این حال محقق حجم نمونه برای رسیدن به اشباع نظری را مطرح می‌نماید. علی‌رغم عدم اشاره ۴ مقاله به اشباع نظری در جمع‌آوری داده، در زمینه اشباع نظری مطالعات بررسی شده کمترین میزان عدد ۱۹ مصاحبه و بیشترین میزان عدد ۶۴ مصاحبه بوده است. که میانگین تعداد مصاحبه برای رسیدن به اشباع نظری در مطالعات مورد بررسی ۳۱ مصاحبه برآورد می‌شود. نتایج حاصل در جدول شماره ۱ قابل مشاهده است.

جدول ۱. ویژگی مطالعات صورت گرفته پیرامون رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد در برنامه‌ریزی شهری

منتشر شده در سال ۲۰۲۰

ناشر مجله پایگاه علمی	عنوان	نویسنده نویسندگان	رویکرد مورد استفاده	نوع نمونه اشباع نظری	ابزار	نحوه کدگذاری	نتایج پژوهش در ارتباط با روش
ناشر Elsevier مجله	نماهای شهری و تأثیرات آنها بر شهروندان:	کریمی مشاور ^۲ احمدی	نظریه داده بنیاد استراوسین	نمونه گیری نظری	مصاحبه نیمه ساختار	باز محوری انتخابی	بعد از کدگذاری داده‌های بدست آمده پدیده محوری (نمای شهری) در

1. Guest

2. Karimimoshaver

ناشر مجله پایگاه علمی	عنوان	نویسنده نویسندگان	رویکرد مورد استفاده	نوع نمونه اشباع نظری	ابزار	نحوه کدگذاری	نتایج پژوهش در ارتباط با روش
Heliyon پایگاه علمی ScienceDirect	یک مطالعه مبتنی بر نظریه داده بنیاد برای شهر سنندج	آرام موسوی		اشباع بعد از ۴۸ مصاحبه	یافته		قالب مدلی مفهومی به شرایط علی، شرایط مداخله ای و شرایط زمینه ای به همراه پیامدها و راهبردها مورد بررسی قرار گرفته است.
ناشر SAGE مجله Urban Studies پایگاه علمی Journals.sagepub b	روایت های ذینفعان محلی در مورد توسعه شهری در مقیاس بزرگ: شهر فناوری آینده ژجیانگ هانگزو	آنزویز ^۱ ، سلنزی ^۲ و پولی ^۳	عنوان نشده (به صورت کلی نظریه داده بنیاد مطرح شده)	نمونه گیری نظری اشباع اطلاعات بعد از ۲۰ مصاحبه	مصاحبه نیمه ساختار یافته	باز متمرکز نظری	بعد از جمع آوری داده اقدام به کدگذاری داده ها با نرم افزار انویو نموده و نتیجه تحلیل به صورت ۱۰ دسته ارائه شده است. بعد از مقایسه مستمر نتایج مدلی توصیفی از روایت ها ارائه شده است
ناشر Taylor & Francis مجله Land Use Science پایگاه علمی ScienceDirect	آزانس و ساختار: رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد برای توضیح تغییر کاربری اراضی در میندو اکوادور	کورال ^۴ ، بوکلمن ^۵ ، بوناتی ^۶ ، کارکامو ^۷ و سایبر ^۸	نظریه داده بنیاد استراوسین	نمونه گیری نظری حجم نمونه ۳۷ مصاحبه	مصاحبه عمیق	باز محوری گزینشی	ابتدا جمع آوری داده و کدگذاری داده ها صورت پذیرفته در انتها ۵ دسته بندی اصلی در قالب مدلی از شرایط زمینه ای نمایش داده شده و روابط بین ۵ دسته به عنوان مدلی توصیفی بیان شده است.
ناشر Elsevier مجله Space and	ادراک منظر بویایی: ایجاد احساسات	ژیائو ^۹ ، تات ^{۱۰} و کنگ ^{۱۱}	نظریه داده بنیاد اولیه	نمونه گیری نظری	مصاحبه عمیق	آزاد	بعد از فرآیند کدگذاری مقاله به ارزیابی ارتباط میان بوها، مکان ها و

1. Anzoise
2. Slanzi
3. Poli
4. Coral
5. Bokelmann
6. Bonatti
7. Carcamo
8. Sieber
9. Xiao
10. Tait
11. Kang

ناشر مجله پایگاه علمی	عنوان	نویسنده نویسندگان	رویکرد مورد استفاده	نوع نمونه اشباع نظری	ابزار	نحوه کدگذاری	نتایج پژوهش در ارتباط با روش
Society پایگاه علمی ScienceDirect	حاصل از حس بویایی در مکان شهری			حجم نمونه ۱۹ مصاحبه			احساسات از طریق کدها پرداخته و در انتها مدلی نظری از فرآیند ادراک بو در مکان شهری ارائه می نماید
ناشر Elsevier مجله Land Use Policy پایگاه علمی Researchgate	بررسی و ارزیابی فعالیت های توریستی با تأکید بر جهانگردی: مطالعه موردی منطقه سیمین شهر همدان	خیرآبادی، سجادنژاد و محمدیان	عنوان نشده (به صورت کلی نظریه داده بنیاد مطرح شده)	نمونه گیری گلوله برفی. اشباع بعد از ۲۰ مصاحبه	مصاحبه ضبط صوت	مقاله زیر مقاله دسته	تقسیم نهایی مقوله ها و زیر مقوله ها به شرایط زمینه ای، مداخله ای و علی در ارتباط با پدیده محوری و پیامدها. در انتها مقاله نظریه محلی در قالب ارائه مدل محلی از جهانگردی ارائه شده است.
ناشر Elsevier مجله Procedia پایگاه علمی ScienceDirect	روش مشاهده و چارچوب کدگذاری برای تحلیل عملکردی از مسیر دوچرخه بدون محافظ	سیلوا، کلیفتون ^۲ و مویکل ^۳	نظریه داده بنیاد استراوسین	مدت زمان مشخص برای فیلم برداری	مشاهده فیلم برداری	باز محوری انتخابی	با استفاده از رویکرد استراوسین نظریه داده بنیاد و تشکیل ماتریس شرایط برای رویدادها نظریه محلی در قالب چهار گونه رویداد در ارتباط با مسیرهای دوچرخه بدون محافظ ارائه شده است.
ناشر Elsevier مجله Urban Forestry پایگاه علمی ScienceDirect	چارچوبی برای فضای باز عمومی دوستدار سالمند از دیدگاه سالمندان	لک، آقا مولایی و برادران	عنوان نشده (به صورت کلی نظریه داده بنیاد مطرح شده)	نمونه گیری نظری اشباع بعد از ۶۴ مصاحبه	مصاحبه نیمه ساختار یافته	ابعاد دسته زیر دسته	این کار به دو فاز کیفی و کمی تقسیم شده که فاز کیفی با روش گراندد تئوری انجام شده است و نتیجه آن مشخص شدن صفات کیفی فضای باز دوستدار سالمند.

1. Silva
2. Clifton
3. Moeckel

ناشر مجله پایگاه علمی	عنوان	نویسنده نویسندگان	رویکرد مورد استفاده	نوع نمونه اشباع نظری	ابزار	نحوه کدگذاری	نتایج پژوهش در ارتباط با روش
	ایرانی : مطالعه ترکیبی						
ناشر Elsevier مجله Traumatology پایگاه علمی ScienceDirect	دیدگاه متخصصان بر سیاست مشارکت عمومی - خصوصی در جلوگیری از تلفات جاده ای	عظیمی، آقداش، صادقی و سعادت	عنوان نشده (به صورت کلی نظریه داده بنیاد مطرح شده)	نمونه گیری نظری اشباع بعد از ۲۲ مصاحبه	مصاحبه نیمه ساختار یافته	مقوله زیرمقوله	این مقاله از روش گراندد تئوری به منظور رسیدن به پنج مقوله اصلی استفاده نموده و بخش تحلیل پایانی را با روش تحلیل محتوا انجام داده است
ناشر MDPI مجله Social Science پایگاه علمی ScienceDirect	نظریه داده بنیاد به عنوان رویکردی برای بررسی تأثیر حافظه فرهنگی بر رفاه اجتماعی - روانی در منظر تاریخی شهر	حسین، استفان ^۱ و تویار ^۲	نظریه داده بنیاد برساختی	نمونه گیری نظری حجم نمونه ۳۶ مصاحبه	مصاحبه نیمه ساختار یافته عمیق	باز انتخابی نظری	در این مقاله سعی شده است که رویکرد برساختی نظریه داده بنیاد در قالب جمع آوری داده، کدگذاری و تولید نظریه تشریح و برای استفاده دیگر پژوهشگران مناسب سازی شود.
ناشر Elsevier مجله Science of the total environment پایگاه علمی Researchgate	چه چیز بر اثر بخشی سیاست های تسهیلاتی فضای سبز موثر است؟ یک تحلیل مبتنی بر نظریه داده بنیاد	ژنگ ^۳ ، ژنگ، ژنگ، زو ^۴ و ژنگ	نظریه داده بنیاد استراوسین	نمونه گیری نظری اشباع اطلاعات بعد از ۲۷ مصاحبه	مصاحبه عمیق	باز محوری انتخابی	با استفاده از روش داده بنیاد این مطالعه ضمن استخراج ۵ فاکتور اصلی از سیاست های تسهیلاتی فضای سبز ارتباط میان این شاخصه ها را به صورت مدلی تدوین نموده است.
ناشر Taylor & Francis	رویکرد نظریه داده بنیاد به درک خلاقیت	وینینگ ^۵ ، تاین ^۶ و	نظریه داده بنیاد گلاسرین	نمونه گیری هدفمند	مصاحبه عمیق	اولیه محوری دسته	در این مقاله با بررسی ۴۶۲ کد اولیه و اکتشاف ۴۵ کد محوری به ۵ دسته

1. Stephens
2. Tiwari
3. Zhang
4. Zhou
5. Wanqing
6. Tianyu

ناشر مجله پایگاه علمی	عنوان	نویسنده نویسندگان	رویکرد مورد استفاده	نوع نمونه اشباع نظری	ابزار	نحوه کدگذاری	نتایج پژوهش در ارتباط با روش
مجله Interactive Learning environments پایگاه علمی ResearchGate	در فضای مشترک دانشگاه ها	ژیچونگ ^۱		حجم نمونه ۲۰ مصاحبه		بندی	نهایی برای فهم خلاقیت در فضای مشترک مطرح شد. ارتباط میان دسته ها به عنوان مدلی ارائه شده است.
ناشر Springer مجله Brand management پایگاه علمی Link.Springer	تبیین مدل نظری برندسازی مکان: رویکرد مبتنی بر دارایی برای بازآفرینی منطقه تاریخی تهران	یزدان پناه، سجادزاده و رافعیان	عنوان نشده (به صورت کلی نظریه داده بنیاد مطرح شده)	نمونه گیری نظری اشباع اطلاعات بعد از ۳۲ مصاحبه	مصاحبه نیمه ساختار یافته عمیق	باز محوری انتخابی	علاوغم نام بردن از نظریه داده بنیاد به عنوان روش شناسی این تحقیق عملا از رویکرد استراوسین استفاده نموده و در این راستا به ۴۷ دسته بندی نهایی رسیده و مدل نهایی را به صورت رابطه ای از شرایط علی، زمینه ای، مداخله ای با پدیده و پیامدها مطرح کرده است.

مأخذ: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

۴. بحث

این مقاله مروری نشان داد که استفاده از نظریه داده بنیاد و رویکردهای مختلف آن به سرعت در مطالعات شهری به خصوص رشته برنامه‌ریزی شهری در حال افزایش بوده و محبوبیت آن بیشتر می‌شود. اشاره به افزایش استفاده و محبوبیت نظریه داده بنیاد در برنامه‌ریزی شهری در بسیاری از مطالعات دیده می‌شود (بولو^۲ و کلاین^۳، ۲۰۱۷، ص. ۱۱). این درحالی است که بسیاری از نویسندگان مقالات و پژوهش‌های علمی در حوزه برنامه‌ریزی شهری به جزئیات روش‌شناسی و فرآیند روش گراند تئوری^۴ (نظریه داده بنیاد) کم توجه و یا بی‌توجه هستند. اولین نشانه این کم‌توجهی اشاره به نقش‌های متفاوت برای نظریه داده بنیاد اعم از روش تحقیق، روش‌شناسی، تکنیکی برای کدگذاری و تحلیل در مطالعات بررسی شده است که نشان از سردرگمی محققین در استفاده از روش نظریه داده بنیاد

1. Zhichong
2. Bollo
3. Collins
4. Grounded theory

دارد. در مقالاتی که اقدام به توضیح چالش‌های استفاده از نظریه داده بنیاد (تیمن^۱، فولی^۲ و کنلون^۳، ۲۰۱۸، ص. ۸) داشته و مقالاتی که به کاهش سردرگمی در استفاده از روش داده بنیاد نگاشته شده اند (چو^۴ و لی^۵، ۲۰۱۴، ص. ۱۲) به این سردرگمی اشاره شده است و یافته‌های این مقاله نتایج این مطالعات را تأیید می‌کند.

دومین نشانه کم‌توجهی و یا سردرگمی محققین حوزه برنامه‌ریزی شهری در استفاده از روش نظریه داده بنیاد در ارتباط با رویکردهای مختلف این روش است که با توجه به شواهد و قرائن موجود به لحاظ فلسفی و روش‌شناختی تفاوت‌های عمده‌ای دارند. ۶۶٪ در صد از مطالعات بررسی شده در این مطالعه به هیچ رویکرد خاصی از نظریه داده بنیاد اشاره نکرده و روش شناسی خود را نظریه داده بنیاد عنوان داشته‌اند. این نشان‌دهنده عدم آگاهی بخش قابل توجهی از محققین در زمینه برنامه‌ریزی شهری از رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد است. در همین راستا بابایی و زمانی در مقاله خود ضمن اشاره به این موضوع عنوان می‌دارند که محققین برنامه‌ریزی و طراحی شهری برای استفاده از نظریه داده بنیاد نیازمند آگاهی بیشتری نسبت به این روش و رویکردهای مختلف آن هستند (بابایی و زمانی، ۲۰۲۰، ص. ۲۵).

از دیگر بخش‌های مهم فرایند و جزئیات نظریه داده بنیاد مفهوم اشباع نظری است. چنانچه در بخش قبل نیز به آن اشاره شد رایج‌ترین اصل راهنما برای ارزیابی کفایت حجم نمونه در تحقیقات داده بنیاد اشباع نظری است. اشباع نظری تضمینی کیفی از طرف نویسندگان به خوانندگان است که با بررسی بیشتر داده جدیدی ظهور نمی‌کند (مورس^۶، ۲۰۱۵، ص. ۲۰). توجه نکردن به اشباع نظری می‌تواند روایی و پایایی تحقیقات داده بنیاد را با مشکل مواجه نماید (مورس، بارت^۷ و مایان^۸، ۲۰۰۲، ص. ۳). در این راستا از میان مقالات بررسی شده ۴ مقاله در فرآیند کدگذاری و تحلیل خود به اشباع نظری اطلاعات اشاره نمی‌کنند. باقی ۸ مقاله ادعا در رسیدن به اشباع نظری داشته ولی توضیحی پیرامون اینکه چگونه به اشباع نظری دست یافتند، ارائه نمی‌کنند. این یافته با مقاله هنیک^۹ و همکاران (۲۰۱۷) مطابقت داشته که عنوان می‌دارد، در زمینه نظریه داده بنیاد نگرانی پیرامون محققانی که ادعای اشباع نظری، بدون ارائه هیچ توجیه و توضیحی یا توضیحی پیرامون چگونگی ارزیابی و دلایل دستیابی به آن دارند، افزایش یافته است.

در حالی که تحقیقات کیفی مبتنی بر نظریه داده بنیاد، با توجه به ماهیت این روش با هدف تولید و دستیابی به یک نظریه انجام می‌شود (بابایی و زمانی، ۲۰۲۰، ص. ۵). ممکن است برخی مشکلات مانع از رسیدن به یک نظریه

1. Timonen
2. Foley
3. Conlon
4. Cho
5. Lee
6. Morse
7. Barrett
8. Mayan
9. Hennink

تازه شده و خروجی روش ساده-به عنوان مثال دسته‌بندی یا مجموعه‌کد- باشد. در این راستا در بررسی مطالعات صورت گرفته به عنوان نتیجه روش نظریه داده بنیاد ۸ مطالعه به ارائه مدلی نظری، ۲ مطالعه به ارائه نظریه و ۲ مطالعه به ارائه دسته بندی از مقولات پرداخته بودند. از میان رویکردهای نظریه داده بنیاد، رویکرد استراوسین که از مطالعات استراوس و کوربین حاصل شده است، بیشترین تمایل به ارائه مدل نظری از ارتباط میان سه شرط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر با استراتژی‌ها و پیامدها داشته و رویکرد برساختی حاصل از مطالعات چارمز، بیشترین تمایل به ارائه نظریه را داشته است.

۵. نتیجه‌گیری

از زمانی که گلاسر و استراوس در ۱۹۶۷ اصطلاحی به عنوان نظریه داده بنیاد را بنا نهادند، این نظریه توجهات زیادی را به خود جلب کرده است. این جلب توجه باعث رشد مداوم این نظریه و تولد گونه‌های مختلف آن شده که تا امروز شاهد آن هستیم، در این مقاله به چهار رویکرد رایج در ارتباط با نظریه داده بنیاد و استفاده آن در مطالعات برنامه‌ریزی شهری پرداخته شد. پس از معرفی شباهت‌ها و تفاوت‌ها میان رویکردهای نظریه داده بنیاد و بررسی مطالعات انجام شده مشخص شد که با کمی دقت در استفاده از روش داده بنیاد مقالات بررسی شده می‌توانست با دقت بیشتری انجام و نتایج بهتری را دریافت کنند. از این رو در انتخاب روش تحقیق نظریه داده بنیاد، صرف بیان عنوان "نظریه داده بنیاد" برای روش‌شناسی تحقیق کافی نیست و ذکر رویکرد آن الزامی به نظر می‌رسد، چرا که رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد دارای تمایزات فلسفی و نوع نگاه متفاوت به داده‌ها و تحلیل آن‌ها بوده و دارای تفاوت‌های فاحشی در تولید نظریه هستند. برای مطالعات برنامه‌ریزی شهری رویکرد استراوسین و رویکرد برساختی کاربرد بیشتری دارد، چرا که توجه به رویکردی سیستمی در کدگذاری و ارائه منظم نتایج در قالب مدلی مفهومی از شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌ای و تأثیر آن بر استراتژی‌ها و پیامدها از ویژگی بارز هر دو رویکرد بوده که با ماهیت رشته برنامه‌ریزی همسانی بیشتری دارد. در بحث شباهت‌های هفتگانه تمام رویکردهای نظریه داده بنیاد که در جدول شماره ۲ به آن پرداخته شد، در بحث شباهت‌ها بیشترین ضعف تحقیقات بررسی شده در زمینه شرح‌واره‌نویسی و اشباع نظری است و نقطه قوت تحقیقات بررسی شده کدگذاری چندلایه داده‌ها می‌باشد به نحوی که در تمام تحقیقات به نوعی از کدگذاری چندلایه داده‌ها استفاده شده است. در زمینه تفاوت‌های چهارگانه، بیشترین عدم توجه به تمایزات فلسفی رویکردهای مختلف نظریه داده بنیاد و بیشترین توجه به نحوه کدگذاری داده‌ها بوده است.

۶. تقدیر و تشکر

از اساتید گرامی آقای دکتر کوروش افضلی و آقای دکتر جواد معین‌الدینی برای راهنمایی‌ها و گوشزد نکات علمی و همچنین کمک در گردآوری مقالات علمی در این پژوهش کمال تشکر و قدر دانی می‌شود.

کتاب‌نامه

1. Anzoise, V., Slanzi, D., & Poli, I. (2020). Local stakeholders' narratives about large-scale urban development: The Zhejiang Hangzhou future Sci-Tech City. *Urban Studies*, 57(3), 655-671.
2. Azami-Aghdash, S., Sadeghi-Bazargani, H., Saadati, M., Mohseni, M., & Gharaei, H. (2020). Experts' perspectives on the application of public-private partnership policy in prevention of road traffic injuries. *Chinese journal of traumatology*, 23(3), 152-158.
3. Allen, N., & Davey, M. (2018). The value of constructivist grounded theory for built environment researchers. *Journal of Planning Education and Research*, 38(2), 222-232.
4. Bollo, C., & Collins, T. (2017). The power of words: Grounded theory research methods in architecture & design. *Architecture of Complexity: Design, Systems, Society and Environment: Journal of Proceedings*, 87-94.
5. Bryant, A. (2002). Re-grounding grounded theory. *Journal of Information Technology Theory and Application*, 4, 25-42.
6. Charmaz, K. (2000). *Grounded theory: Objectivist and constructivist methods*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
7. Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory*. London: Sage.
8. Charmaz, K. (2008). *Constructionism and the grounded theory method*, *Handbook of constructionist research*. New York: The Guilford Press.
9. Charmaz, K. (2009). *Shifting the grounds: Constructivist grounded theory methods*. In J. M. Morse, P. N. Stern, J. Corbin, B. Bowers, K. Charmaz, & A. E. Clarke (Eds.), *Developing grounded theory: The second generation*. Walnut Creek: Left Coast Press.
10. Cho, J. Y., & Lee, E. H. (2014). Reducing confusion about grounded theory and qualitative content analysis: Similarities and differences. *Qualitative Report*, 19, 32-45.
11. Coral, C., Bokelmann, W., Bonatti, M., Carcamo, R., & Sieber, S. (2020). Agency and structure: a grounded theory approach to explain land-use change in the Mindo and western foothills of Pichincha, Ecuador. *Journal of Land Use Science*, 15(4), 547-569.
12. Corbin, J., & Strauss, A. (2014). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Los Angeles: Sage publications.
13. Creswell, J. W. (2012). *Educational research Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
14. Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory*. New York: Aldine.
15. Glaser, B. G. (1978). *Theoretical sensitivity*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
16. Glaser, B. G. (1992). *Basics of grounded theory analysis*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
17. Glaser, B. G. (1998). *Doing grounded theory: Issues and discussions*. Mill Valley, CA: Sociology Press
18. Hennink, M. M., Kaiser, B. N., & Marconi, V. C. (2017). Code saturation versus meaning saturation: how many interviews are enough? *Qualitative health research*, 27(4), 591-608.
19. Hussein, F., Stephens, J., & Tiwari, R. (2020). Grounded Theory as an Approach for Exploring the Effect of Cultural Memory on Psychosocial Well-Being in Historic Urban Landscapes. *Social Sciences*, 9(12), 219.
20. Jayakody, C., Amaratunga, D., & Haigh, R. (2017, December). Grounded Theory as an Approach to Explore the Use of Public Open Spaces to Enhance the Cities' Resilience to Disasters. In *10th International Built Environment Research Conference: "Design that Cares": An Interdisciplinary Approach to Making Built Environments Efficient and Meaningful*. Moratuwa: Faculty of Architecture, University of Moratuwa.
21. Khairabadi, O., Sajadzadeh, H., & Mohammadianmansoor, S. (2020). Assessment and evaluation of tourism activities with emphasis on agritourism: The case of simin region in Hamedan City. *Land Use Policy*, 99, 2-12.

22. Karimimoshaver, M., Ahmadi, M. A., Aram, F., & Mosavi, A. (2020). Urban views and their impacts on citizens: A grounded theory study of Sanandaj city. *Heliyon*, 6(10), 2-10.
23. Lambert, M. (2019). *Grounded theory* (pp. 132-141). Routledge.
24. Lak, A., Aghamolaei, R., Baradaran, H. R., & Myint, P. K. (2020). A Framework for Elder-Friendly Public Open Spaces from the Iranian Older Adults' perspectives: A Mixed-Method Study. *Urban Forestry & Urban Greening*, 56, 5-37.
25. Mills, J., Bonner, A., & Francis, K. (2006a). Adopting a constructivist approach to grounded theory: Implications for research design. *International Journal of Nursing Practice*, 12, 8-13.
26. Morse, J. M., Barrett, M., Mayan, M., Olson, K., & Spiers, J. (2002). Verification strategies for establishing reliability and validity in qualitative research. *International journal of qualitative methods*, 1(2), 13-22.
27. Morse, J. (2015). Data were saturated: what is saturation, [Editorial]. *Qualitative Health Research*, 25, 587-588.
28. Rupsiene, L., & Pranskuniene, R. (2010). The variety of grounded theory: Different versions of the same method or different methods. *Socialiniai mokslai*, 4(70), 7-20.
29. Thornberg, R. (2012). Informed grounded theory. *Scandinavian journal of educational research*, 56(3), 243-259.
30. Tarozzi, M. (2020). *What is Grounded Theory?* Bloomsbury Publishing. United Kingdom.
31. Taghipour, A. (2014). Adopting constructivist versus objectivist grounded theory in health care research: A review of the evidence. *Journal of Midwifery and Reproductive Health*, 2(2), 100-104.
32. Timonen, V., Foley, G., & Conlon, C. (2018). Challenges when using grounded theory: A pragmatic introduction to doing GT research. *International Journal of Qualitative Methods*, 17(1), 2-10.
33. Shahabadi, M. R. Y. P., Sajadzadeh, H., & Rafieian, M. (2020). Explaining the theoretical model of place branding: an asset-based approach to regeneration of the historic district of Tehran. *Journal of Brand Management*, 1-16.
34. Silva, C., Clifton, K., & Moeckel, R. (2019). Observational method and coding framework for analyzing the functionality of unprotected bicycle lanes. *Transportation research procedia*, 41, 559-571.
35. Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Newbury Park: Sage
36. Strauss, A. L., & Corbin, J. M. (1994). *Grounded theory methodology: An overview*. *Handbook of qualitative research* (pp. 273-285). Sage Publications.
37. Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage
38. Wanqing, S., Tianyu, Z., Zhichong, Z., Jian, K., & Jianhua, S. (2020). A grounded theory approach to the understanding of creativity in common spaces of universities. *Interactive Learning Environments*, 28(6), 744-761.
39. Xiao, J., Tait, M., & Kang, J. (2020). Understanding smellscapes: Sense-making of smell-triggered emotions in place. *Emotion, Space and Society*, 37, 2-9
40. Zamani, B., & Babaei, E. (2020). A Critical Review of Grounded Theory Research in Urban Planning and Design. *Planning Practice & Research*, 36(1), 77-90.
41. Zhang, W., Zhang, M., Zhang, W., Zhou, Q., & Zhang, X. (2020). What influences the effectiveness of green logistics policies? A grounded theory analysis. *Science of the Total Environment*, 714, 2-49.

